

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ONYEDİNCİ SÛRE-İ CELÎLE

eİ-İSRÂ SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir.

111 âyet-i kerîmedir. Katâde (Radıyallâhu anh)a göre; 73-80, Hasen (Radıyallâhu anh)a göre; 26, 32-33, 57, 78, diğer bazı rivayetlere göreyse; 60, 73, 76, 80. âyet-i kerîmeler Medîne-i Münevvere'de nazil olmuştur.

O Rahman ve O Rahîm olan Allah'ın ismiyle!

1- (Bir mekânda bulunmaktan ve yüce Zât'ına yakışmayacak her türlü acziyet vasfından takdis, arılık ve) **tenzih O Zât'a ki; bir gece**(nin az bir ânında, Muhammed) **kulunu Mescid-i Harâmdan** (alıp), (Mûsâ (Aleyhisselâm)dan beri vahyin iniş merkezi ve tüm peygamberlerin mabedi olması hasebiyle dînî açıdan, ırmaklar ve ağaçlarla çevrili olması itibarıyla da dünyalık bakımdan) **etrafını bereketli kıldığımız o Mescid-i Aksâ'ya götürmüştür. Tâ ki ona** (bir aylık yola bir gecede ulaşma, Beyt-i Mukaddesi ziyaret, bütün peygamberleri diri olarak görme, yedi kat semâda onların makamlarına uğrama ve Cemâlimizi müşahede etme gibi) **bazı âyetlerimizi gösterelim diye!**

Şüphesiz ki O, (tüm sözleri, özellikle Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in dualarını ve müşriklerin mi'râc dönüşü ona neler dediklerini hakkıyla işiten) **Semî' de**, (bütün işleri, bhusus Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in mi'râca mazhar kılınmasına vesîle olacak kıymetli amellerini tam manasıyla gören) **Basîr de ancak O'dur!**

2- **Biz Musa'ya o** (Tevrat) **kitabı(nı) verdik ve:** "(Tüm işlerinizi kendisine havale edeceğiniz bir Rab olarak) **Benden başka bir vekil edinmeyin!" diye** (tembihte bulunarak) **onu İsrâiloğullarına büyük bir hidâyet (rehberi) yaptık.**

3- (Ey) **Nuh'la birlikte** (gemide) **taşı(yıp selâmete çıkar)dığımız kimselerin zürriyeti! Gerçekten de o, çokça şükreden bir kuldu.**

(Darlıkta da, bollukta da dâima şükreder, hamd etmeden yemez-içmez ve giyinmezdi. Sizler ona inanmış olan ve onunla birlikte gemide kurtulan kimselerin neslisiniz. Öyleyse atalarınız gibi siz de onu örnek edinin!)

4- **Biz o kitapta İsrâiloğullarına kesinkes vahyetmiştik ki: "Andolsun; siz mutlaka o** (Şam ve Kudüs) **arazi(sin)de iki kere fesat çıkaracaksınız.**

(Bunların birincisinde Tevrat hükümlerine karşı gelerek Şa'yâ (Aleyhisselâm)ı şehit edeceksiniz, ikincisindeyse Zekerıyyâ ve Yahya (Aleyhimesselem)ı şehit edip, İsâ (Aleyhisselâm)ı öldürmeye teşebbüs edeceksiniz.)

Ve kasem olsun ki; elbette siz pek büyük bir kibirle (Allah'a taattan) büyüklük taslayacaksınız. / pek büyük bir azgınlıkta (insanlara karşı) zulüm yapacaksınız. /

5- O ikiden birincisinin (azap) vaadesi geldiğinde, (harp hususunda) pek kuvvetli büyük güç sahipleri olan Bize âit bir takım (zorba) kulları(; dünyanın yegâne hükümdarı olan o Bâbil'li Buht-u Nassar'ın ordusunu) üzerinize gönder(ip musallat et)dik, böylece onlar (sizi yakalayıp öldürmek için) evler(inizin) arasında (ve sokakların ortasında) iyice dolaştılar.

(Ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin olduğu için) **zaten bu** (azap tehdidimiz), **yapılmış** (bitmiş olarak değerlendirilmeniz gereken) **bir vaad olmuştur.**

6- (Yüz sene kadar) sonra (Dâvûd (Aleyhisselâm) zamanında) o (üzerinize musallat kılına)nlara karşı devleti (ve üstünlüğü) size geri vermiştik, mallarla ve oğullarla size yardım etmiş (ve geniş imkân vermiş)tik, birlikte hareket eden bir cemaat olarak da sizi (evvelce olduğunuzdan) daha çok (nüfusa sahip) yapmıştık.

7- İyi amel işlerseniz / (insanlara) iyilik yaparsanız /, kendi nefisleriniz için iyilik etmiş olursunuz. (Zira kazanacağınız sevapların menfaati sadece size ait olacaktır.) Kötü amel işlerseniz / kötülük yaparsanız /, yine kendi (nefis)lerine aittir. (Çünkü kötülüklerin vebali yine size dönecektir.)

Sonraki söz(ün gerçekleşme zamanı) geldiğinde ise, suratlarınızı mahzun bıraksınlar / sizi kötü duruma soksunlar / diye ve ilk defa (tahribat yapmak üzere) oraya girdikleri gibi tekrar o Mescid'e(; Beyt-i Makdis'e) girsinler diye üstün geldikleri / gâlibiyetleri süresince / her şeyi tam bir yıkımla (yakıp yıkarak) helak etsinler diye (bu sefer üzerinize Romalı Tîtos komutasındaki zorba orduyu musallat ettik)!

8- (Bu ikinci defadan sonra da günahları bırakıp gerçekten tevbe ederseniz,) umulur ki Rabbiniz size acıyaçaktır. Ama eğer (âhir zamanda göndereceğim peygamberi inkâr edip öldürmeye kalkarak, üçüncü defa da ifsatlarınıza) dönecek olursanız, Biz de (size azap etmeye) döneriz! Zaten Biz cehennemi o kâfirler için bir hapis yeri / bir hasır (gibi altlarına yaygı) / yapmışızdır."

Onlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i inkâr ederek ifsatlarını tazeleyince Allâh-u Te'âlâ, Habîbini ve müminleri onlara musallat ederek. Kureyza'yı katlettirmiş, Nadîr oğullarını sürgüne göndermiş, diğerlerine de cizye vurdurmuştur ve bu tasallut kıyamet gününe kadar devam edecektir.

Yahudilerin binlerce sene çektikleri azapların yanında bugün görünen birkaç yıllık devletleri yok hükmünde olduğu gibi, İlâhi vaad gereğince, kendilerine en kötü azapları tattıracak olan kimseler de kıyamete kadar başlarına musallat edilecektir.

9- Şüphesiz işte bu Kur'ân, o kendisi en doğru olan (iman ve amel-i salih) yol(un)a ulaştırmaktadır ve salih ameller işlemekte bulunan o müminleri müjdelemektedir ki, (cennet gibi) pek büyük ve çok değerli bir mükâfat şüphesiz sadece onlara aittir.

10- (O müminlere şu müjdeyi de vermektedir ki,) âhirete inanmamakta olan o kimseler ise; gerçekten Biz onlara (cehennem gibi) çok acı verici pek büyük bir azap hazırlamışızdır.

11- İnsan (kızdığı zaman) hayır istemişçesine (kendisi, ailesi ve malı hakkında) şer (ve kötü olan bir istek)le (Allâh-u Te'âlâ'ya) duada bulunur. (Bazen de hayır sanarak şer

ister.) **Zaten insan**(, neticesini düşünmeksizin, aklına gelen ve kalbine düşen her şeyi isteme hususunda) **pek aceleci olmuştur.**

12- Biz (mevsimler itibarıyla uzayıp kısalan ve sürekli birbirini izleyen) **geceyle gündüzü** (üstün gücümüze delâlet etmekte bulunan) **birer âyet yaptık.** (Gündüzleri) **Rabbinizden bir lütuf** (olan rızkınızı ve geçim sebeplerinizi) **arayasınız ve senelerin sayısını da,** (imsak, iftar, hac zamanı, iddet müddetleri ve borç ödeme dönemleri gibi birçok vakitlerin) **hesabı(nı) da bilesiniz diye gece âyetini**(, kendisinde en büyük varlıkların bile görülemeyeceği şekilde) **silik yapak, gündüz âyetini ise** (en ufak şeylerin bile kendisinde net görüneceği surette) **parlak / gösterici / kıldık / gecenin âyetini** (temsil eden ayı güneşe nispetle) **silik yaptık, gündüzün âyetini** (teşkil eden güneşi) **ise pek aydınlık yaptık. / Biz** (din ve dünya hususunda muhtaç olacağınız) **her bir şeyi, böylece onu**(, hiçbir karışıklığa mahal bırakmayan) **ayrıntılı bir izahla iyice açıkladık.**

13- Her bir insan (doğarken on)a; (Allâh-u Te'â-lâ'nın ezelde takdir buyurduğu kader yuvasından kendisine doğru) **uçan amelini / kaderini /**(n yazılı bulunduğu amel defterini) **onun boynuna takmışızdır.** (Artık tüm yaşayacakları ve karşılaşacakları, onun ayrılmaz bir parçası hâlini almıştır.)

Kıyamet gününde ise ona (amellerinin kendisinde yazılı olduğu) **bir kitap çıkaracağız ki o ona açılmış vaziyette kavuşacaktır** (ve açma zahmetinde dahi bulunmayarak onda yazılı amellerini rahatça okuyabilecektir).

14- (O zaman kendisine şöyle buyuracağız:) "Oku (bakalım) kitabını! Bugün iyi bir muhasebeci olarak nefsin sana yeterli olmuştur!"

15- Kim hidâyet bulduysa, o ancak kendisi için doğru yolu bulmuştur. (Zira salih amelin sevabı işleyicisine mahsustur.) **Kim de sapıtıysa, o ancak kendi aleyhine sapmıştır.** (Çünkü onun sapıklığı kendisinden başkasını helak etmez.) **Hiçbir** (günah) **taşıyıcısı(nı) diğerinin yükünü taşımayacaktır. Zaten Biz** (herhangi bir topluma, emir ve yasaklarımızı duyurmak üzere) **bir rasûl gönderinceye kadar**(, cezasını bilmeyerek işledikleri şeylerden dolayı) **azap ediciler olmamışızdır!**

16- Biz (ezelî takdirimizi infaz etmek üzere) **bir memleketi helak etmek istediğimizde, oranın bollukla şımartılan kişilerine** (göndermiş olduğumuz peygamber vasıtasıyla. Kendimize itaati) **emrederiz. Fakat onlar orada** (Bize itaatten çıkarak) **fâsıklık yaparlar da, böylece o** (azap) **söz(ümüz) orası üzerine hak olur.**

Biz de bir daha düzelemeyecek bir şekilde görülmemiş bir helak edişle hemen orayı kırıp geçiririz!

17- Nuh'tan sonra (gelip geçen Âd ve Semûd gibi) **asırlar** (halkın)dan **nicelerini** (inkâr ve isyanları sebebiyle) **helak etmişizdir.**

Kullarının günahlarını(n içyüzünü de, görünen kısmını da hakkıyla idrak edip ona göre cezalarını verecek olan bir) **Habir ve Basîr olarak senin Rabbin yeterli olmuştur!**

18- Her kim(in tüm hedefi dünyaya kilitlenip sadece) **o** (kazanılması da yitirilmesi de) **çarçabuk olan** (dünyayı) **istemekte bulunmuşsa, Biz orada ona,** (herkese de değil) **o dilediğimiz kimseye** (peşinen vermeyi) **dilediğimiz kadarını çabucak veririz, sonra da cehennemi ona tahsis ederiz ki, o oraya kınanmış ve kovulmuş bir halde girer.**

19- Her kim de âhiret (derecelerini elde etmeyi) **i arzular ve kendisi** (şirk bulaşmamış muteber bir imanla) **mümin olarak onun** (kazanılması) **için ona yakışan gayretle**

çalışırsa, işte sana! Onlar ki, amelleri (Allah nezdinde) kabule elverişli olmuştur.

20- İşte şu (dü)n(yacı)lara da, işte bu (âhîret için çalışa)nlara da, Rabbinin (kesintisiz) bahşışinden (dünyada) her birine sürekli vermekteyiz. Zaten Rabbinin hediyesi (dünyada kâfirler dâhil hiçbir kulundan hiçbir zaman) engelli bir şey olmamıştır.

21- (Habîbim!) Bak ki Biz (makam, mevki ve mal, mülk gibi konularda) onların bir kısmını diğer bir kısma karşı nasıl üstün kılmışızdır!

Âhîret ise elbette dereceler yönünden daha büyüktür, üstün kılma yönünden de daha büyüktür.

Rivayete göre; eşraftan bir topluluk ile bazı fakir kimseler Ömer (Radiyallâhu anh)ın kapısında toplanarak görüşme izni beklerlerken, fakir olan Bilâl ve Suheyb (Radiyallâhu anhümâ)ya izin çıkınca, bu Ebû Süfyan (Radiyallâhu anh)a çok ağır geldi.

O zaman Süheyl ibni Amr (Radiyallâhu anh): "Bu bize kendi nefsimiz yüzünden geldi, zira onlar ve biz topluca İslâm'a çağrıldığıımızda onlar çabuk davrandılar, bizse geç kaldık. Şimdi bu Ömer'in kapısı böyle olursa, ya âhîretteki farklılık nasıl olacak? Bugün siz onları Ömer'in kapısında kıskanıyorsanız, bilin ki Allah'ın cennette onlar için hazırladıkları daha fazladır!" dedi. (Nesefî)

22- (Ey insan!) Allah ile birlikte başka bir ilâh tanıma! Sonra (tüm melekler ve müminler nezdinde) tenkîte uğramış ve yardımsız bırakılmış bir halde kalırsın / âciz olursun !.

23- Rabbin kesinkes emir buyurdu ki; Kendisinden başkasına tapmayacaksınız, ana babaya da tam bir iyilikle (davranacaksınız)!

(Ey insan!) Ya gerçekten o ikisinden biri yahut her ikisi senin yanında ihtiyarlığa ulaşırsa, sakın onlara (, rahatsızlık ifade eden): "Öf!" (sözünü) bile deme! Onları(n talepleri hiç hoşuna gitmese de, meşru isteklerini) engelleme(ye kalkışma)!

Üstelik kendilerine ("Anacığım!", "Babacığım!" şeklinde edebe yakışır) pek hoş bir söz söyle!

24- (Kendileri hakkında sahip olduğun aşırı) merhametten dolayı onlara karşı alçalma kanadını ger ve (kâfir bile olsalar, hidâyete muvaffak kılınmalarını Benden isteyerek):

"Ey Rabbinim! (Benim fânî acımam ne ifade eder?) O ikisi, küçükken beni (büyük bir şefkatle) yetiştirmiş oldukları gibi, Sen de onlara (bâki rahmetinle) merhamet buyur!" de!

25- Rabbiniz içinizde bulunanları pek iyi bilendir. (Dolayısıyla ana-babanıza karşı iyi niyet taşıyan, onlara gereken tazimi göstermenin farzîyetine inanan ve) iyilik arayan kimseler olursanız, şüphesiz ki O (Allâh-u Te'âlâ, herhangi bir kırgınlık ânında istemeyerek de olsa anne-babasını üzen ya da gereken ilgide noksanlık yapan, sonra da pişman olup), çokça tevbe edenleri dâima (bolca bağışlayan bir) Ğafur olmuştur.

26- Yakınlık sahibine, (sıla-i rahim, güzel geçim ve fakirse nafaka temini gibi) hakk(lar)ını ver! Yoksula ve (vatanında zengin bile olsa) yolda (mağdur) kalmışa da (zekât ve sadaka gibi haklarını ver)!

Bir de (gereksiz yerlere harcamalarda bulunarak ve bir kuruş dahi olsa haram yolda sarf edip, malını) israf ederek saçıp savurma!

27- O (mallarını masiyet uğruna harcayarak ve zaruret dışı yerlerde telef ederek) **saçıp savuran kimseler, gerçekten de şeytanların kardeşleri** (gibi kötü bir durumda) **olmuşlardır.**

Şeytan ise, Rabbine karşı çok büyük bir inkârcı / çok büyük bir nankör / olmuştur.

(Demek ki insanları sadece kendi yoluna ve yaptıklarının bir benzerine çağırıp duran şeytan itaati hak etmemektedir.)

28- (Habîbim!) Ya bir de (bazı fakir sahabenin isteklerini karşılayamadığında,) **kendisini Rabbinden ummakta olduğun bir** (rızkı ve) **rahmet arayışıyla gerçekten onlardan** (utancına konuşamayıp) **yüz çevirecek olursan,** (ihtiyaçlarını yakın bir zamanda göreceğine dair güzel bir vaadde bulunmak üzere) **onlara pek yumuşak bir söz söyle!**

29- (Aşırı cimrilikten dolayı) elini boynuna bağlanmış (gibi sıkı) **yapma,** (eline geçeni saçıp savurarak) **onu tam bir açışla da yayma ki, sonra** (Allah katında israfla, insanlar nezdinde de tedbirsizlikle suçlanarak) **kınanmış ve pişman / bağlantıları kesilmiş(, bitmiş tükenmiş) / bir halde kalırsın / bir âciz olursun !'**

30- Şüphesiz senin Rabbin (kullarının menfaatini gözeten üstün hikmeti gereği) **dilediği kimse için** (bazen) **rızkı genişletir ve** (bazen de) **daraltır. Şüphesiz ki O, dâima kullarını(n gizli-açık tüm hallerini hakkıyla bilen bir) Habîr ve Basîr olmuştur.** (Dolayısıyla onların rızkını daraltması da bir hikmete dayalıdır.)

31- (Ey insanlar!) Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin! Biz onları da sizi de rızıklandırmaktayız! Onları öldürmek gerçekten de pek büyük bir günah olmuştur.

32- Zinaya (bulaşmak bir yana, nâmahreme bakmak, dokunmak ve öpmek gibi öncü günahlara dahi) **yaklaşmayın! Şüphesiz o, çirkinliği sınırsız bir iş olmuş ve** (şehveti tatmin için izlenen) **bir yol olarak da pek kötü bulunmuştur.**

Nitekim nikâhsız bir şekilde bir başkasının eşini, kız kardeşini ya da kızını gasp edip, neseplerin karışmasına, nesillerin kesilmesine, kan davalarının uzatılmasına ve böylece âlemin yıkımına neden olacak bir yoldan daha kötüsü düşünülemez!

33- (Öldürdüğü bir kişi karşılığında kısas, İslâm'a girdikten sonra dinden çıkma ve evliyen zina yapma gibi) hak(lı nedenler) ile olmadıkça Allâh'ın(, öldürülmesini) yasaklamış olduğu o (masum) **şahsı öldürmeyin!**

Her kim (dinen kanını helâl kılan bir sebep bulunmaksızın) **zulme uğramış bir halde öldürülürse, gerçekten de Biz onun** (vefatının ardından işlerini takip etmekle görevli olan vâris ve) **velisine(, öldürenen hakkını alması için) büyük bir güç vermişizdir.**

Artık o da (öldürenen başkasının idamını isteyerek, bir kişiye karşı iki veya daha fazla kişilerin kanına girerek yahut katilin birtakım uzuvlarını kesmek suretiyle işkencelere kalkışarak) **öldürmede haddi aşmasın!**

Şüphesiz ki o (öldürülen de, velisi de, Allah tarafından iki cihanda da), **yardım edilen bir kişi olmuştur.**

(Zira öldürülen kişinin kanı yerde kalmayacak, âhirette de bol mükâfat alacaktır. Vârisi ise, kısas hakkı kazanarak ve yöneticilerden yardım görerek güçlendirilmiştir.)

34- (Ergenlik dönemindeki) güçlü çağına erişinceye kadar, o (koruma ve kâr kazandırma gibi) **kendisi en güzel olan** (meşru yollar)dan **başka bir suretle yetimin**

malına yaklaşmayın! (Adaleti gözetme, emir ve yasaklarını koruma hususlarında Allah'ın size yaptığı emir ve) **ahdi**(ni, ayrıca sizin O'na veya kullarına vermiş olduğunuz sözleri) **hakkıyla yerine getirin! Gerçekten de verilen söz,** (iki cihanda da takipsiz bırakılmayacak, yerine getirilip getirilmediğinin arkası aranarak mutlaka) **sorulacak bir şey olmuştur.**

35- (Müşterileriniz için) **ölçüm yaptığınızda ölçeği tamamlayın!** (Tartarken de) **dosdoğru bir teraziyle tartım yapın. İşte sana! Bu** (şekilde davranmanız dünyada haksız kazanç elde etmekten sizin için) **daha iyidir!** (Âhirette karşılaşacağınız makbul netice ve) **akıbet yönünden de en güzel(i)dir!**

Nitekim insan hırsızlıkla birkaç kuruş kazanayım derken, ismi kötüye çıkararak birçok kârdan mahrum olur. Ama dürüst davranışının duyulmasıyla birçok övgüye mazhar olacağı gibi, pek çok insan tarafından tercih edilen ve böylece çok kâr elde eden bir kişi olur. Cennette ise bitmez tükenmez sevaplara nail olur.

36- (Görmediğin şeye "Gördüm", duymadığın şeye "Duydum", bilmediğin bir şey hakkında da "Biliyorum" diyerek,) **kendisi hakkında sana âit hiçbir bilgi olmayan şeylerin ardınca gitme!** (Herhangi bir konuda zanlarla, sezgilerle ve tahminlerle hüküm verme!) **Kulak da, göz de, gönül de; İşte sana! bunların hepsi de, şüphesiz ki o** (insan) **on(lar)dan sorumlu olmuştur.**

37- Yer(yüzün)**de kibirlice yürüme! Şüphesiz ki sen** (ne kadar güçlü ve sağlam bir şekilde ayağını bassan da) **asla yerde bir yarık açamazsın,** (ne kadar kasılsan da) **uzunluk bakımından dağlara da kesinlikle erişemezsin!**

38- İşte sana! (Şirki yasaklayan hükümden itibaren) **tüm bu** (anlatıla)n (emir ve yasak)lar; **onların kötü olanları Rabbin katında sevimsiz bir şey olmuştur.**

39- İşte sana! Bu (yirmi beş haslete ulaşan hükümlerin tamamı), (akıl tarafından doğruluğuna hükmedilen, ruhî yönden de tatbiki uygun görülen bir) **hikmet olarak Rabbinin sana vahyetmiş bulduklarındandır.**

(Ey insan!) **Allah ile birlikte başka bir ilâh tanıma! Sonra** (melekler ve müminler nezdinde) **kınanmış ve** (İlâhî rahmetten) **uzaklaştırılmış bir halde cehenneme bırakılırsın.**

Zira İslâm'ın başı da sonu da tevhîdden ibarettir. Hikmetin temeli de ancak ona dayanır. Niyetsiz amel edenin tüm yaptıkları boşa gideceği gibi, yaptığı veya bıraktığı herhangi bir işte Allâh-u Te'âlâ'dan başkasını kastedenin de, tüm gayretleri karşılıksız kalacaktır.

40- (Ey melekleri Allah'ın kızları olarak tanıyan müşrikler!) **Rabbiniz sizi oğullarla seçkin kıldı da, Kendisi** (evlat olarak) **meleklerden bir takım dişiler mi edindi?**

Gerçekten de siz elbette (gökleri çatlatacak, yerleri paramparça edecek ve dağları devirecek kadar) **pek büyük bir söz söylemektесiniz!**

41- Andolsun ki; iyice öğütlensinler diye Biz işte bu Kur'ân'da elbette (ibretler, hikmetler, hükümler, misaller ve nice deliller hususunda, teşvik, tehdit, emir ve nehiy gibi) **türlü türlü** (farklı ve etkili) **şekillerle tekrar tekrar iyice açıklamada bulduk. Ama bu onların büyük bir uzaklaşmadan başka bir şeylerini artırmamaktadır.**

42- (Habîbim! Allah'a ortak koşanların bâtil inançlarını reddetmek üzere) **de ki: "Eğer**

onların söylemekte olduğu gibi O'nunla birlikte başka ilâhlar olsaydı, (dünya kralları birbirinin gücünü gidermek üzere çatıştıkları gibi) o takdirde elbette onlar Arş'ın sahibine (ulaşıp Kendisini mağlup etmek için) bir yol ararlardı."

43- (Ortaklardan ve tüm noksan sıfatlardan son derece uzaklık, arılık, tenzîh, takdis ve tesbîh O'na!

O onların söylemekte oldukları şeylerden pek büyük bir yücelikle dâima çok yüce olmuştur.

44- Yedi (kat) göklerle yer ve onlarda bulunan (melekler, cinler ve insan)lar sürekli O'nu tesbîh (ve takdis ederek; Zât'ına yakışmayan tüm vasıflardan ve sonradan yaratılmış olmanın bütün icaplarından son derece uzak olduğunu, dilleriyle de halleriyle de ifade) etmektedir(ler).

(Denizdeki balıklara ve havadaki kuşlara, kapı ve tavan gıcirtısına varıncaya kadar canlı-cansız) **hiçbir şey yoktur ki;** ("Sübhânallâhi ve bihamdihi" zikrini yaparak) **O'nun hamdi (ve övgüsü)yle birlikte tesbihte bulunmuş olmasın!**

Lâkin (dillerinizin farklılığından ve tefekkürünüze mâni olacak bir gaflete tutulduğunuzdan dolayı) siz onların tesbihini iyice anlayamazsınız.

Şüphesiz ki O dâima (hiç acele etmeyen bir Zât olduğu için, kudret delillerini düşünmemekle hak etmiş olduğunuz peşin azabı geciktiren bir) Halîm ve (geçmiş taksiratınızdan tevbe etmeniz durumunda kusurlarınızı çokça bağışlayan bir) Ğafûr olmuştur.

45- (Habîbim! Ebû Leheb'in karısı Ümm-ü Cemîl eline taş alıp sana saldırmak üzere sohbet etmekte bulunduğu cemaatin yanına geldiği zaman yaptığımız gibi, birçok defa) sen Kur'ân okuduğunda Biz' seninle, âhirete inanmamakta bulunan o kimselerin arasına örten bir perde / (onların göremediği) örtülü bir perde / koyarız.

46- Biz onların(, duyularını hakkı bulup hidâyete uyma yolunda kullanmadıklarını gördüğümüz için) kalpleri üzerine o (okuduğu)nu iyice anlayamasınlar diye birçok perdeler, kulakları içerisine de büyük bir ağırlık (ve kuvvetli bir sağırlık) koymuşuzdur. (Bu yüzden) sen Kur'ân'da Rabbini tek olduğu halde andığın zaman onlar kaçmak için arkalarına dönerler.

47- Onlar sana kulak verirlerken, hani onlar (senin aleyhine) fısıldaşan bir toplulukken, o zâtimler(, müminlere): "Siz büyülenmiş bir şahıstan başkasına uymamaktasınız!" derken, Biz onların (eğlence, hafife alma ve dalga geçme gibi) ne türlü nedenlerle (seni) dinlemekte olduklarını pekâlâ biliciyiz!

48- Bak ki onlar(, şâir, sâhir, kâhin ve mecnun gibi tabirlerle) sana nasıl örnekler açıkladılar da böylece sapıtılar. Artık onlar (doğruya ulaştıracak) bir yola (girmeye) imkân bulamazlar.

49- Onlar: "(Çürümüş) bir takım kemikler ve ufalanmış bir toprak olduğumuz zaman mı gerçekten Biz mi, elbette yepyeni bir yaratılışla diriltilecek kimseleriz!" dediler.

50- (Habîbim! Onlara cevaben) de ki: "Siz (kaskatı) birtakım taşlar, ya da (güçlü) bir demir olun!

51- Veya (gökler, yerler ve dağlar gibi,) kalplerinizde (canlanmasını düşünmeniz)

büyük(, zor ve uzak) **olan şeylerden herhangi bir yaratık olun!** (Yine de Allâh-u Te'âlâ'nın kudreti sizi diriltmekten âciz kalmaz. Zira hepiniz yaratılmış birtakım cisimler olmanız hasebiyle, ölüm ve hayat gibi arazları kabul etmekte müştereksiniz. Hele bir de kısa bir zaman önce hayatta olan kimselerken, çürüdükten sonra diriltilmeniz hiç de uzak görülecek bir şey değildir.)" **Bu sefer muhakkak onlar: "Bizi kim (hayata) geri çevirecek?" diyecekler.**

Sen: "Sizi ilk defa (cansız bir toprakken) yoktan yaratmış olan O Zât (diriltecek)!" de! Bunun üzerine gerçekten onlar (kapılacakları dehşet ve hayret içerisinde) başlarını sana doğru sallayacaklar da:

"O da ne zaman(mış)?" diyecekler. Sen de de ki: "(Her gelecek yakın olduğu gibi,) onun da pek yakın olması kesindir! "

52- O'nun sizi (diriltilip, mahşere toplanmanız için) davet edeceği, sizin de (başlarınızdan toprakları silkerken: "Sübhânekellâhümme ve bihamdike" diyerek) hamdiyle (Kendisine) tamamen icabet edeceğiniz ve (karşılaştığınız dehşetli manzaralara nispetle, dünyada ve kabirde geçirdiğiniz zamanları azımsayarak, oralarda) ancak pek az bir süre kaldığınızı sanacağınız günü (unutmayın)!

53- (Habîbim! Müşriklerden çektikleri eziyeti sana şikayet eden) Benim (mümin) kullarıma de ki; o (kâfirlerle sürtüşmeye girmeyip, ancak: "Allah sizi hidâyet etsin!" gibi) kendisi en güzel olan şeyi söylesinler. Gerçekten de şeytan aralarında kışkırtma yapar (ve şerri körükler de, bu daha büyük zararlara sebebiyet verebilir). Muhakkak ki şeytan insan için apaçık bir düşman olmuştur.

54- (Kâfirlerin sonlarının ne olacağını bilemeyeceğinizden, belki de Allâh-u Te'âlâ gelecekte kendilerini imana hidâyet buyuracağından dolayı onlara: "Siz kesinlikle cehennemliksiniz!" gibi kışkırtıcı sözler söyleyip de işi zora sokmayın. Bilakis durumlarını Allâh-u Te'âlâ'nın dilemesine havale ederek kendilerine şöyle hitap edin:) "Rabbiniz sizi çok iyi bilendir! Dilerse size (iman nasip ederek) rahmet buyurur, isterse de (hidâyetten mahrum bırakarak) size azap eder." (Habîbim!) Biz seni onlar üzerine bir vekil olarak göndermedik (ki onları zorla iman ettiresin ve inkârlarından sorumlu olasın. Biz seni ancak bir duyurucu olarak gönderdik O halde onların eziyetlerine sabret, ashabına da idareli gitmelerini emret)!

Bu iki âyet-i kerime; bir müşriğin Hazreti Ömer'e sövmesi neticesinde, büyük bir kargaşa yaşanmasın diye Ömer (Radyallâhu anh) in onu affetmesini teşvik eder mâhiyette inmiştir. Müslümanların çok zayıf durumda bulunduğu Mekke döneminin ağır şartları göz önünde bulundurulacak olursa, onların laflarına ve alaylarına karşı sert çıkışların Müslümanlara zarar vereceği ortadadır. Bu nedenle kâfirlerle cihat âyeti ininceye kadar sahâbe-i kiram müşriklerin eziyetlerine tahammül etmek ve fesat çıkaracak çekişmelerden uzak durmakla emrolunmuşlardır. Seyf âyeti indikten sonraysa, müşriklere müsâmahalı davranmayı emreden bu gibi âyetler hükümsüz bırakılmıştır. Ancak aynı şartları yaşayan Müslümanların bu gibi âyetlerin hükümlerini göz ardı etmemeleri gerekir. (Beyzâvi, Hâzin)

55- Senin Rabbin (sadece sizi değil,) göklerde ve yerde bulunanları(n tüm hallerini ve hak ettiklerini) hakkıyla bilendir. (Bu yüzden peygamberlik ve velilik makamlarına dilediğini seçer. Artık onlar Ebû Tâlib'in yetiminin peygamber olmasını ve karnı aç, sırtı çıplak kimselerin onun ashabı bulunmasını niçin yadırgıyorlar?)

Andolsun ki; muhakkak Biz peygamberlerin bazısını diğer bir kısma karşı (mallarının çokluğuyla değil, rûhânî birtakım faziletlerle) üstün kılmışızdır. Davud'a da (saltanatıyla değil,) Zebur'u (vahyederek üstünlük) vermişizdir.

56- (Rasûlüm! Şiddetli kuraklık yüzünden köpekleri ve leşleri yiyecek duruma düşünce senden dua isteyen o müşriklere) **de ki: "O'nun dışında** (kendilerinin ilâhlıklarını) **iddia etmiş olduğunuz o** (Îsâ, Uzeyr, melekler ve cinler gibi) **kimseleri çağırın** (da, içine düştüğünüz dardan sizi kurtarsınlar)!

Ama onlar sizden ne bir sıkıntıyı açmaya, ne de (onu başkalarına) **döndürmeye güç bulamazlar."**

57- İşte sana! Bu (şirk koşa) **nların tapmakta oldukları o kimseler; hangileri** (Allah'a) **en yakınsa onlar bile Rablerine** (ibadet ederek yaklaşımaya) **vesile aramaktadırlar / hangileri** (Allah'a) **daha yakın olacak diye Rablerine vesile aramaktadırlar** /, (diğer kullar gibi) **O'nun rahmetini ummaktadırlar ve azabından korkmaktadırlar. Şüphesiz** **senin Rabbinin azabı**, (peygamberler ve melekler dâhil tüm kullar tarafından) **sakinılan bir şey olmuştur.**

58- (İyi-kötü) **herbir karyeyi, böylece mutlaka Biz onu kıyamet gününden önce helak edicileriz, ya da ona şiddetli bir azap ile azap edicileriz. İşte sana! Bu** (karar) **o** (Levh-i Mahfuz nâmındaki) **kitapta yazılı bir şey olmuştur.**

59- Bizim, (Kureyş'in istediği) **o âyet** (ve mucize) **leri göndermemize sadece evvelkilerin onları yalanlamış olması mâni olmuştur. Biz Semûd** (toplumun) **a, açıkça görünen bir âyet / (kendilerine) basiret veren bir âyet / olarak o** (kayadan çıkardığımız) **dişi deveyi vermiştik. Ama onlar** (o deveye bir mucize olarak inanacak yerde, onu boğazlayarak) **ona** (karşı nankörlük etmiştiler ve bu sebeple kendilerini azaba maruz bırakarak nefislerine) **zulmetmiştiler.**

Oysa Biz (ümmeatin istediği) **o âyetleri ancak** (inanmamaları hâlinde köklerini kazıyacak bir azabın acilen kendilerine geleceğine dâir) **büyük bir korkutma olarak göndermekteyiz. / Oysa Biz** (istenmeden gönderdiğimiz mucizeleri ve Kur'ân'a ait) **o âyetleri ancak** (âhiret azabından) **büyük bir korkutma olsun diye göndermekteyiz. /**

Kureyş müşrikleriyle aynı tabiata sahip olan Âd ve Semûd kavimleri, istedikleri mucizeleri gördükleri halde inanmamaları yüzünden, köklerini kazıyacak peşin bir azaba maruz kalmışlardır. Mekke müşrikleri de Safa dağının altına dönüştürülmesi, Mekke'deki dağların giderilmesi, ölülerin diriltmesi gibi birtakım mucizeler istemişlerdir. Fakat geçmiş ümmetlere uygulanan o değişmez İlâhî sünnet gereği, istedikleri verildiği halde inanmamaları durumunda acilen hepsi birlikte helak edileceklerdir. Ama Allâh-u Te'âlâ âhir zaman ümmetinin kıyamet gününe kadar geciktirilmesine hükmettiği için onlara her istediklerini vermemiştir. (Nesefî)

60- Hani Biz sana: "Gerçekten **senin Rabbin tüm insanları / o** (sana düşman olan) **insanları /** (ilmiyle ve kudretiyle) **kuşatmıştır.** (Dolayısıyla onların hiçbir yaptıkları Allâh-u Te'âlâ'ya asla gizli değildir. Yakında Kureyş müşriklerini de Bedir'de çökertecektir. Zira tüm kullar O'nun kudret elindedir. Artık onlara aldırma ve vazifen olan tebliğ işini yerine getirmeye devam et!)" **buyurmuştuk. Biz** (Mi'râc gecesi) **sana** (ayan beyan) **göstermiş olduğumuz o hâdiseyi / Biz sana** (Hudeybiye senesi Mekke'ye girişinle ve daha sonra Bedir vak'asıyla alâkalı) **göstermiş olduğumuz o rüyayı / bir de** (yiyicileri) **Kur'ân'da lanetlenmiş olan o** (zakkum) **ağacı(nı) ancak insanlar için bir fitne** (ve bir imtihan vesilesi) **yapmışızdır.**

Biz onları (dünya ve âhiret tehlikeleriyle) **korkutmaktayız! Ama bu onları ancak pek büyük bir azgınlık bakımından artırmaktadır.**

Nitekim mi'râc hâdisesini duyan bazı Müslümanlar bu imtihanı kakdıramayarak dinden dönmüştür. Ebû Cehil, cehennemde yetişen zakkum ağacını duyunca: "Duymuyor musunuz ki, Bu Muhammed hem sizi taşları yakan bir ateşle korkutuyor, hem de o ateşte ağaç yetiştiğini iddia ediyor!" diyerek İnsanları fitneye düşürmüştü, sonra da: "Biz kaymak ve hurmadan başka bir zakkum tanımıyoruz! Ey arkadaşlar, haydi gelin de biraz zıkkımlanalım!" diye alay etmeye başlamıştır.

61- Vaktâ ki Biz meleklerle: "Âdem'e secde edin!" (diye emir) buyurmuştuk. Bunun üzerine İblîs dışında hepsi secde yapmıştı, o ise: "Bir çamur olarak yaratmış olduğun kimseye mi secde yapacağım?" demişti.

62- O (yüce Zât'ıma karşı küstahça): "Gördün mü kendini(n ne yaptığını)? İşte şu bana karşı üstün kılmış olduğun kimse (var ya); eğer beni kıyamet gününe kadar geciktirecek olursan, andolsun ki; elbette pek azı dışında onun zürriyetini mutlaka (azdırarak) helak edeceğim / (istediğim tarafa doğru) sürükleyeceğim / (kendilerini) kuvvetlice istilâ ede(rek hâkimiyetim altına girdire)ceğim !!demişti.

63- (Allâh-u Te'âlâ) buyurdu ki: "(Yürü) git (istediğini yap)! Artık içlerinden kim sana uyarırsa, şüphesiz ki mükemmel bir karşılık olarak ancak cehennem sizin cezanızdır.

64- Onlardan gücün yetmiş olduğu kimseyi (kötülüklerle çağırmak üzere vesvese veren) sesinle(, çalgı aletleriyle, oyun ve eğlencelerle) kaydır / rahatsız et / hareketlendir(erek neşelendir) /, (Allah'a isyan uğrunda mesâi sarf eden insan ve cin) süvarilerin ve piyadelerinde onlara haykır / onlara karşı (tüm hilelerini) yığın yap /, bir de sen (putları adına kurban ettikleri ve dilediklerine haram kıldıkları hayvanlarda, faiz, rüşvet gibi haram yollardan kazandıkları ve kötü yollara harcadıklarında, bir de israfla çarçur ettikleri) mallar(ın)da ve (diri diri gömdükleri, zinadan doğurdıkları, Allah'tan gayrine nispet ederek: "Şunun kulu, bunun kulu" diye ad taktıkları ve besmelesiz ilişkilerden doğurdıkları) çocuklar(ın)da kendilerine ortak ol!

Böylece sen onlara(: "Putlar size şefaath edecektir!", "Kıymetli soyunuz nedeniyle Allah katında değerlisiniz!" "Âhiret yoktur, siz dünyadan istifâdeye bakın!" gibi birtakım) vaad(ler)de bulun!" Oysa şeytan onlara (doğru gösterdiği) bir aldatmacadan başkasını vaad etmemektedir.

65- (O zaman Allâh-u Te'âlâ buyurdu ki:) "Benim (muhtas, seçkin ve fâzilet ehli olan) kullarım (var ya); gerçekten de senin için onlar üzerinde hiçbir güç olamaz.

(Ey insan! Seni şeytanın şerrinden koruması için Kendisine güvenip işlerini ısmarlayacağın) bir Vekil olarak Rabbin yeterli olmuştur!

66- (Ey insanlar!) Rabbiniz ancak O Zât'tır ki; fazlından (rızkınızı) arayacaksınız diye sizin için denizde gemileri yürütmektedir.

Şüphesiz ki O, dâima size (çok acıyan bir) Rahim olmuştur.

67- (Ey müşrikler!) Denizde size (büyük bir fırtına nedeniyle boğulma endişesi gibi) bir zarar dokunduğu zaman, O (Allâh-u Azîmüştâ)ndan başka tapmakta olduklarınız(ın tamamı aklınızdan ve fikrinizden) kaybolur gider.

Ama O(, duanızı icabet edip) sizi karaya (çıkararak) kurtardığında, (iman ve ihlâstan) yüz çevirirsiniz.

Zaten o (kâfir) insan (nimetlere karşı) pek nankör olmuştur.

68- Yoksa siz (bir seferinde fırtınadan kurtuldunuz diye) **O'nun sizi**(, kendinizi güvende hissettiğiniz) **kara tarafında batırmasından yahut üzerinize taşlar fırlatan bir rüzgâr salıvermesinden emin mi oldunuz?**

Sonra kendiniz için (sizi koruyacak) **bir vekil de bulamazsınız!**

69- Yahut (kurtuluşunuzun ardından tekrar sizi gemiye binmeye mecbur bırakacak birtakım sebepler yaratarak) **diğer bir kere sizi ona iade etmesinden, peşi sıra da üzerinize kırıp geçiren bir rüzgâr sal masından ve kâfirliğiniz sebebiyle** / (bir önceki kurtuluş nimetine) **nankörlüğünüz sebebiyle** / sizi hemen suyla boğmasından emin mi oldunuz?

Sonra da bununla ilgili Bize karşı sizin için bir yardımcı / bir intikam alıcı /bir hak arayıcı / da bulamazsınız!

70- Andolsun ki; muhakkak Biz Âdemoğullarını çok şerefli kıldık. Kendilerini karada ve denizde (çeşitli ulaşım vasıtalarıyla) **taşydık. Onlara** (yağ, kaymak, hurma ve helva gibi) **çok lezzetli şeylerden bazı rızıklar verdik ve yaratmış olduğumuz kimselerden pek çoğu üzerine onları iyice üstün kılarak faziletli yaptık,** (Zira meleklerin peygamberleri, peygamberler dışındaki Müslümanlardan üstündürler! Bu yüzden Âdemoğulları yaratıkların tamamına karşı değil, birçoğuna karşı üstün kılınmışlardır.)

İnsanın üstünlüklerinden bir kısmına örnek olarak tefsirlerde; güzel kılık, dengeli mizaç, ayakları üzerinde durabilme, anlayış kabiliyeti, konuşma, işaret etme, yazı yazma, dünya ve âhiret saadetlerini kazanma sebeplerine ulaşım, yeryüzünde bulunanlara karşı hâkimiyet kurma, birçok sanatlar icra etme, sebeplere tevessül, yemeklerini elleriyle yiyebilme, erkeklerin sakallara, kadınlarınsa saç örgülerine sahip olmaları gibi bazı meziyetler zikredilmiştir. (Beyzâvî. Neseî. Hâzin, Âlûsî)

71- (Soy-sop bağlantıları kopup, ameller devreye girdiğinde) tüm insanları (peygamberler, âlimler, şeyhler, kitaplar ve dinler gibi, dünyada tâbi olmuş buldukları) **imamlarıyla** (irtibatlandırarak: "Ey falan peygamberin ümmetleri! Ey falan müçtehidin tabileri! Ey falan şeyhin müritleri! Ey şu kitabın ehli! Ey şu dinin mensupları!" şeklinde) **çağıracağımız günü** (aklınızdan hiç çıkarmayın)! **Artık her kime o** (amellerinin yazıldığı) **kitabı sağ eliyle verilirse, işte sana!**

Onlar (dünyada okuyup yazma bilmeseler de, orada) **kitaplarını** (sevinçle) **okuy**(up, yapmış oldukları sâlih amellere vâkıf ol)**acaklar ve onlar** (sevapları eksiltilerek) **en ufak bir şeyle** / (hurma) **çekirdeği(ni)n boşluğundaki ip kadar / çekirdek zarı kadar / parmaklar arasından çıkan kir kadar / bile haksızlığa uğratılmayacak**(, bilakis kat kat mükâfata nail kılınacak) **lardır.**

72- Her kim işte bu (dünyası)nda (Rabbinin kendisine bahşettiği nimetleri düşünerek hakikati görecek yerde, kurtuluş yoluna eremeyen bir) **kör olduysa, o, âhirette de kör / o, âhirette** (kendisini kurtaracak yollara erişmekten daha ziyâde mahrum ve) **daha fazla kör /, yol bakımından da** (dünyadakinden) **daha ziyâde sapıktır.**

73- (Habîbim!) Gerçekten onlar Bizim aleyhimize o (Kur'â)ndan **başkasını** (isnat ederek) **iftira edesin diye, sana vahyetmiş olduğumuz** (emirler ve yasaklarla ilgili) **şeylerden seni döndürmeye elbette yaklaşıptılar.**

İşte o(nların isteklerine uyduğun) **zaman elbette seni bir dost edinirlerdi.**

Bu âyet Sakif kabilesi hakkında nazil olmuştur, şöyle ki onlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi

ve Sellem)e gelerek: "Sen bize mahsullerimizden öşür vermemek, namazda eğilmemek, lehimizde olan faizleri tahsil etmek aleyhimize olan faizlerden kurtulmak, putlarımızı elimizle kırmamak, bir sene daha Lât putumuza tapmadığımız halde ondan başka bir suretle istifâde etmek, Mekke haremî gibi bizim vadimizin de harem ilan edilmesi gibi, Araplara karşı iftiharımızı sağlayacak birtakım hasletler verinceye kadar biz senin dinine girmeyeceğiz!" demiştiler. (Beyzâvî, Hâzin, Âlûsî)

74- Biz seni (koruyup) sabit kılmış olmasaydık, muhakkak sen (onların iman etmesine çok düşkün olduğun için, belki zamanla tamamen yola gelirler diye birazcık taviz vermeyi düşünerek) yakın olmuşsun ki onlara pek az bir şeyle elbette çok az da olsa meyledecektin.

75- Ama o (kişilerin uygunsuz isteklerine azıcık dahi meyil gösterecek olduğun) zaman(, yüce makamına nispetle suçun büyük olacağından) elbette Biz sana(, bu durumda başkalarına) hayat(larında yapacağımız azâb)ın da kat katını, ölümün (şiddetlerinin) de kat katını tattırırdık. Sonra kendin için Bize karşı hiçbir yardımcı da bulamazdın.

76- Yine onlar seni oradan çıkartsınlar diye (türlü türlü muhasara ve sıkıştırmalara maruz bırakarak) elbette seni o (Mekke'deki) yer(in)den rahatsız etmeye gerçekten çok yaklaştılar. Ama o takdirde onlar da senin arkanda ancak pek az kalabileceklerdir.

Bu âyetin haberi bir mucize olarak aynen gerçekleşmiştir. Nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in hicretinden bir sene sonra küfrün elebaşları Bedir'de helak edilmişlerdir.

77- Gerçekten senden önce göndermiş olduğumuz elçilerimizin (karşısına dikilip, onları yurtlarından çıkararak kâfirlere) sürekli (uyguladığımız) âdeti(miz) olarak(, seni hicrete mecbur bırakanlara da aynı muameleyi yapacağız)!

Sen Bizim sürekli âdetimiz için hiçbir değiştirme bulamazsın! (Zira Bizim kanunlarımızı değiştirecek hiçbir güç yoktur. Biz de kurallarımızı bozmamaya kararlıyız)!

78- Güneşin(, gündüzün yan dâiresinden) kayması ânında (öğle namazını), gecenin karanlığına dek (uzanan süreçte ise; ikindi, akşam ve yatsı vakitlerine ulaştığın zaman) o (farz) namaz(lar)ı ve (imsak vakti ile güneş doğumu arasında) sabah namazını hakkıyla kıl! Çünkü şüphesiz sabah (namazın)ın (diğer namazlara nispetle çokça okunan) Kur'ân'ı (gece ve gündüz meleklerinin, ayrıca birçok namaz kılan insanların iştirakiyle, kalabalık topluluklar tarafından) hazır bulunulan bir amel olmuştur.

79- Gecenin bir kısmını da (boş geçirmeyip) sadece senin için (beş vakit namaza) fazlaca ilâve edilmiş bir farz olarak onunla uyanık geçir(; böylece Kuran okuyarak teheccüd namazı kıl)! Rabbinin seni (kıyamet günü dirilterek) Makamı Mahmûd'a(; o herkesin imrenip övgüler yağdıracağı şefaât makamına) yerleştirmesi kesinleşmiştir.

80- (Habîbim!) de ki: "Ey Rabbim! Beni (hicret edeceğim Medîne-i Münevvere'ye ve vefatımın ardından kabrime, günahlardan arınmış olarak) dosdoğru (ve hayırlı) bir girdirişle girdir ve beni (Mekke'den çıkartırken de, kabirden diriltirken de, tenkitlerden uzak) dosdoğru (ve hayırlı) bir çıkarışla çıkar! (Düşmanlarıma galip olmam için) Kendi tarafından da bana çokça yardımcı bir güç ihsan et!"

81- (Habîbim! Sana Mekke fethi müyesser olduğunda, Kâ'be'nin etrafındaki putları birbir

kırarken) **de ki:**

"Hak (olan İslâm ve Kur'ân) geldi, bâtil (olan şirk ve şeytan) ise helak olup gitti! Zaten bâtil (bir zaman köpük gibi üstte görünse de) gerçekten (varlığı sürekli olmayan ve neticede) sönmeye mahkûm (olan) bir şey olmuştur."

82- Biz, inananlar için öyle bir Kur'ân indirmekteyiz ki o, büyük bir şifadır ve yüce bir rahmettir.

Ama o (Kur'ân-ı Kerîm), (inkârda ısrar eden) zâlimleri ancak büyük bir zarar bakımından artırır.

83- Biz insana (sağlık ve bolluk gibi nimetler) lütfettiğimiz zaman (Allah'ın zikrinden) yüz çevirir ve yanını uzaklaştırır(, böylece kibrinden dolayı Bizim taatımıza sırt çevirir). Bir de kendisine (hastalık ve fakirlik gibi bir) şer dokununca, (Allah'ın rahmetinden) tamamen ümit kesen biri oluverir.

84- (Habîbim!) De ki: "Herkes (hidâyet ve dalâlet hususunda) kendi (yaratılış ve bünye)sine uygun bir yol üzere çalışıp durmaktadır. Ama Rabbiniz, yol bakımından kendisi en çok hidâyette olanı hakkıyla bilendir."

85- (Habîbim!) Sana(, insan bedeninin kendisiyle hayat bulup yönetildiği) ruhtan soruyorlar.

De ki: "Ruh (hiçbir ana madde bulunmaksızın, sadece) Rabbimin(: 'Meydana gel!') emrinden (yaratılmış olan şeylerden biri)dir. / Ruh (sadece) Rabbimin (bildiği ve mâhiyetini kimseye bildirmedeği öze!) iş(ler)inden (biri)dir. /

Size ise (Allâh-u Te'âlâ'ya âit sonsuz ve sınırsız) ilim(ler)den ancak pek az bir şey verilmiştir (ki, duyularınız vasıtasıyla o bilgilere ulaşmaktasınız. Böylece ruhu diğer yaratıklardan ayıracak bazı özel vasıflarıyla ilgili bilgi edinebilirsiniz, ancak gerçek mâhiyetini bilmeniz mümkün değildir)."

86- Andolsun ki; Biz dileseydik gerçekten sana vahyetmiş olduğumuz o (çok değerli) şeyi elbette (mushaflardan da, zihinlerden de tümüyle) giderirdik.

Sonra da sen onun (geri alınması) hakkında kendin için Bize karşı (mücâdele verecek ve Bizi mecbur bırakabilecek) bir vekil de bulamazdın!

87- Lâkin Rabbinden büyük bir rahmet (ve sonsuz bir acıma eserdir ki, o Kur'ân ebedî bir mucize olarak kalıcı olmuştur)! Gerçekten de senin üzerinde O'nun fazlı (ve lütfü) pek büyük olmuştur. (Bu ihsanın bir neticesidir ki seni Rasûl yapmış, en büyük kitaba mazhar kılmış ve onu hâfizanda korumuştur.)

88- (Habîbim! "İstesek biz de bu Kur'ân'ın bir mislini meydana getirebilirdik!" şeklinde laflar sarf eden Nadr ibni Hâris gibi kâfirlere) de ki: "Andolsun; işte bu (fesahat, belâğat, eşsiz düzenleme ve üstün manalara sahip olan) Kur'ân'ın bir benzerini (meydana) getirmek üzere tüm insanlar ve cinler bir araya gelseler de, onun bir mislini getiremezler. Velev ki onların bir kısmı diğer bir kısma arka çıkan (destekçi) kimseler olsun!

89- Andolsun ki muhakkak Biz, insanlar için işte bu Kur'ân'da her misali türlü türlü (farklı ve etkili) şekillerle tekrar tekrar elbette iyice açıkladık. Ama insanların pek çoğu inkârdan başkasından kaçın(arak ısrarla kâfirlikte kal)mıştır.

90- O (müşrik olanlar) (Kur'ân gibi bir mucizeyi müşahede ettikten sonra, kendi istedikleri bazı diğer mucizeleri de görmelerine rağmen hâlâ inatçılık yaparak) **dediler ki:**

"Biz sana asla inanmayacağız, tâ ki sen bizim için bu yerden bir göze fişkırtasın..."

91- Yahut hurmalıktan ve asmalıkta sana ait bir bahçe olsun da, aralarında tam bir akıtmayla (şarıl şarıl) ırmaklar akıtasın...

92- Ya da (inanmamamız hâlinde başımıza belâlar geleceğini) **iddia ettiğin gibi, göğü üzerimize parçalar hâlinde düşüresin veya** (iddianın doğruluğuna) **bir kefil olarak Allah'ı ve melekleri getiresin / veya Allah'ı ve melekleri** (göreceğimiz şekilde) **tam karşı(mız)da olarak getiresin /...**

93- Yahut da sana ait altından bir ev olsun ya da sen semâ (katmanların) **da yükselesin.**

(Bunu yapsan bile) **senin** (göğe) **yükselişine de asla inanmayacağız, tâ ki sen bize kendisini okuyabileceğimiz** (ve içinde seni tasdik eder mâhiyette âyetler göreceğimiz) **bir kitap indirinceye kadar!"**

De ki: "(Bu uygunsuz istekleriniz karşısında o kadar şaşka kaldım ki, herhangi bir şeyden âciz kalmaktan tenzih ve) **tesbîh olsun Rabbime! Ben** (gönderilen diğer peygamberler gibi) **beşer olan bir rasûlden başkası değilim** (ki, benden insan takatinin erişemeyeceği şeyler istiyorsunuz.

Nasıl ki geçmiş peygamberler ümmetlerine, her istedikleri mucizeyi değil de, toplumlarının durumuna uygun şekilde Allâh-u Te'âlâ'nın izhâr ettiği mucizeleri göstermekteydiler, ben de sizin keyfinize göre değil, ancak Rabbimin uygun gördüğü mucizeleri açıklamaktayım!"

94- Kendilerine hidâyet(in ta kendisi olan peygamber ve Kur'ân) **geldiği zaman, insanların inanmalarına: "Allah, peygamber olarak bir beşeri mi göndermiştir?" demelerinden** (ve Allâh-u Te'âlâ'nın bir insanı peygamber olarak göndermesini kabullenememelerinden) **başka bir şey engel olmamıştır.**

95- (Rasûlüm! Onların bu şüphelerine karşı) de ki:

"Eğer yerde (sizin yerinize) **yerleşenler olarak birtakım melekler bulunmuş olsaydı da, onlar** (göğe yükselmeyip sizin gibi sürekli dünyada) **dolaşsaydılar, elbette Biz onlara rasûl olarak gökten bir melek indirirdik!**

(Böylece onlara hayrın öğretilmesine ve hidâyet bulmalarına imkân sağlamış olurduk. Ancak sizin gibi insanlara melek gönderilmesinin hiçbir anlamı olamaz.

Zira onlarla anlaşmanızı sağlayacak hiçbir ortak vasfınız bulunmamaktadır. Herkese peygamberlik veremeyeceğimize göre; içinizden uygun gördüğümüz bir zâtı bu makama seçip ona göndereceğimiz melek vasıtasıyla size vahiylerimizi bildirmekteyiz.)"

96- (Habîbim!) De ki: "(Size gönderilmiş hak bir peygamber olduğuma dâir) **benimle sizin aranızda gerçek bir şahit olarak Allah yeterli olmuştur.**

Şüphesiz ki O, dâima kullarını(n gizli-açık tüm hallerini hakkıyla bilen ve tüm yaptıklarını tam manasıyla gören bir) **Habîr ve Basîr olmuştur.**

(Dolayısıyla herkese hak ettiği cezayı verecektir. Habîbim! Artık sen rahat olabilirsin, üzülmene hiçbir mahal yoktur. Ama o kâfirler başlarına gelecek azaplara hazır olsunlar!)

97- Allah her kimi(n doğru yola ulaşma isteği doğrultusunda çaba sarf ettiğini bilir de,

kendisini) **hidâyet buyurursa, işte hidâyete eren ancak odur!**

Her kimi de(, Rahmân'ı dinlemeyen, bilakis şeytanın vesveselerine gönlünü açmış biri olarak bildiği için) saptırırsa, artık sen asla onlar için O'ndan başka yardımcılar bulamazsın (ki, kendilerini doğru yola iletebilirsiniz)!

Kıyamet günü ise Biz onları körler, dilsizler ve sağırlar halinde yüzleri üzere (sürüklenir vaziyette) haşredeceğiz. Barınakları ancak cehennemdir ki, o(nun alevleri, derilerini ve etlerini yaktıktan sonra) sinmeye başladıkça, Biz (kendilerine taptaze deriler ve etler vererek) onları (yanıp) tutuşma bakımından artırırız!

98- İşte sana! Onların cezası ancak budur! Şu sebeple ki onlar gerçekten Bizim âyetlerimizi inkâr etmiştiler ve: "(Çürümüş) birtakım kemikler ve ufalanmış bir toprak olduğumuz zaman gerçekten Biz mi, elbette biz mi yepyeni bir yaratılışla diriltilecek kimseleriz!" demiştiler!

99- Onlar bilmediler mi ki; gökleri ve yeri yaratmış bulunan O Allah, kendilerinin benzeri (olan insan türleri)ni yaratmaya gerçekten de Kadir'dir? Zaten O onlar(ın diriltilmesi) için bir süre belirlemiştir ki, on(un vukuun)da hiçbir şüphe yoktur. Ama yine de o zalimler kâfirlikten başka her şeyden geri durmuştur.

100- (Habîbim! Senden uygunsuz birçok istekte bulunan o müşriklere) de ki: "Eğer siz Rabbimin rahmetinin hazinelerine sahip bulunsaydınız, elbette o zaman harcama(kla tükenir) endişesiyle (cimrilik eder de, elinizde bulunanı sıkıca) tutardınız. Zaten insan(, yaratılışı itibarıyla) çok az harcayan bir cimri olmuştur!" (Çünkü o muhtaç bir varlık olarak yaratılmıştır. Muhtaç kimsenin ise zarurî ihtiyaçlarını karşılayacak şeylere düşkün olması ve onları kendine ayırması kaçınılmazdır. Ama bazen övgü isteği ve sevap beklentisi gibi haricî nedenlerle cömertlikte bulunmaktaysa da, bu onun aslî yaratılışında bulunan cimrilik vasfıyla çelişmez.)

101- Andolsun ki; elbette muhakkak Biz Musa'ya pek açık dokuz mucize vermiştik. İşte İsrâiloğullarına sor ki; hani o (Mûsâ (Aleyhisselâm)) onlara geldiği zaman Firavun ona: "Ey Mûsâ! Gerçekten elbette ben, senin büyülenmiş / büyücü / bir kimse olduğunu (ve bu yüzden aklın karışarak peygamberlik iddiasına kalkıştığını) sanıyorum!" demişti.

İbni Abbâs (Radiyallâhu anbumâ)dan rivayet edildiğine göre; âyet-i kerimede zikredilen dokuz mucize; ejderhaya dönüşen asâ, koltuğunun altına sokup çıkardığında gözleri kamaştırarak derecede parlayan yed-i Beyzâ(; bembeyaz el), inkarcılara çekirge, bit, kurbağa ve kan musallat kılınarak ev-ocak, kap-çanak her şeyin onlarla dolması, ümmeti için taştan su fışkırması, denizin yarılması ve Tûr dağının sökülüp İsrâiloğullarının üzerine getirilmesidir. Bazı âlimlere göreyse bunlardan biri, inkarcılarının suretlerinin döndürülmesidir ki, buna örnek olarak; bir adamın hanımıyla birlikte yatağında yatarken ikisinin de taş oldukları, hatta ekmek pişiren bir kadının ayakta dururken taş döndüğü zikredilmiştir. Bazı ulemâ bu âyetlerden, kitabın âyetlerinde geçen bazı hükümlerin kastedildiğini zikretmişlerdir. Nitekim Safvân İbni Ğassân (Radiyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; bir Yahudi, arkadaşına: "Gel şu peygambere bir şeyler soralım!" deyince, diğeri: "Ona peygamber deme, sonra işitirse sevincinden gözü dört açılır!" dedi. Böylece ikisi Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelerek bu âyette Mûsâ (Aleyhisselâm)a verildiği bildirilen dokuz âyetin neler olduğunu sorduklarında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayın, haksız yere Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın, zina yapmayın, faiz yemeyin, büyü yapmayın, suçsuz insanları öldürtmek için yöneticilere götürmeyin, israf yapmayın, namuslu kadınlara iftira etmeyin ve harpten

kaçmayın, özellikle de siz ey Yahudiler! Cumartesi gününde haddi aşmayın!" buyurunca hemen Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in ellerini öperek: "Biz senin gerçekten de hak peygamber olduğuna şahitlik ediyoruz!" dediler. Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Peki sizin bana uymanıza engel olan şey nedir!" diye sorunca onlar: "Biz, sana uymamız durumunda Yahudilerin bizi öldürmesinden korkarız!" dediler. (Hâzin. Nesefî, Beyzâvî)

102- O da: "Andolsun ki; muhakkak sen işte bun(ca harikulade olay)ları ancak göklerin ve yerin Rabbinin açık deliller hâlinde indirmiş olduğunu elbette bilmektesin! Ey Firavun! Gerçekten elbette ben de senin helak olmuş / lanetlenmiş / hayırlardan döndürülmüş / bir kimse olduğunu (kesin olarak) sanmaktayım!" dedi.

103- Derken o (Firavun) onları o topraktan sürgün edip çıkarmak istedi de, hemen Biz onu ve beraberinde olanları topluca suyla boğduk.

104- On(ların boğul masın)dan sonra İsrâiloğullarına: "(Sürgün edilmek istendiğiniz) bu (Mısır ve Şam) toprağ(ın)a yerleşin!

Artık (ölümünüzün ardından) âhret vaadi geldiği zaman sizi karışık bir halde topluca (mahşere) getireceğiz!" buyurduk.

105- Biz onu ancak (indirilmesini gerektiren bir) hak (ve hikmet) ile (koruyucu melekler gözetiminde, şeytanların bir şey katıp karıştırmalarından mahfuz olarak) indirdik, o da hak ile indi.

Biz seni de ancak (İtaat edenlere) bir müjdeleyici ve (isyan edenlere) bir uyarıcı olarak gönderdik.

106- Kur'ân'a gelince; Biz onu, sen kendisini insanlara acele etmeden yavaşça okuyasın diye (bir anda göndermeyip, âyet âyet, sûre sûre) ayırdık ve böylece onu (lüzum eden hâdiselere göre) parça parça indirdik.

107- (Habîbim! Kur'ân'ı reddedenlere) de ki: "Siz ona inanın ya da inanmayın(, bir şey değişmez. Zira sizin Kur'ân'a inanmanız ona bir üstünlük kazandırmayacağı gibi, onu inkârınız da kendisine bir noksanlık getirmez)! (Siz ona inanmıyorsanız da, sizden çok daha hayırlıları ona inanmıştır. Nitekim) o kimseler ki ondan önce kendilerine (Tevrat'la ilgili büyük) ilim(ler) verilmiştir (ve böylece onlar geçmiş kitapları okuyup, vahyin hakikatini ve peygamberlik emarelerini iyice bilerek haklıyı haksızdan seçebilmişlerdir,) şüphesiz o (Kur'ân) onlara peş peşe okunduğu zaman secde edenler hâlinde çeneleri üstüne (yüzükoyun) düşerler.

108- Onlar: "(Sözünde durmamaktan) Rabbimizi tenzih ederiz! Gerçekten Rabbimizin vaadi(, ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin olduğundan), elbette yapılmış (bitmiş olarak kabul edilmesi gereken) bir şey olmuştur. (Nitekim O bize indirdiği kitaplarda, âhir zamanda Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i göndereceğini ve ona bir kitap indireceğini vaad etmişti, işte bu sözünü tuttu.)" derler.

109- Böylece (Allâh korkusundan) ağlar oldukları halde çeneleri üstüne (secdeye) kapanırlar ve bu (Kur'ân'ı dinlemek onların ilmini artırdığı gibi, aynı zamanda) onları huşu' (ve Rablerine karşı derin saygı) bakımından artırır.

110- (Habîbim!) de ki: "(O Rabbinize) Allâh ismi' verin, ya da (O'nu) Rahman ismiyle adlandırın!

Hangisiyle isim verirseniz, (her ikisi de yerinde olur,) zaten (her biri tazim ve yüceltme ifade eden) en güzel isimler sadece O'na aittir."

Namazın(daki okuman)ı (müşriklere duyurup da hakaretlerine sebebiyet verecek şekilde) sesli yapma, onu (arkanda kılanların duyamayacağı kadar) çok da kısma! İşte sana! Bu(nlar) ara(sın)da (orta) bir yol ara!

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in Rahman ismiyle dua yaptığını duyan müşriklerin: "Bizi iki ilâha tapmaktan nehyediyorsun, kendinse iki ilâha dua ediyorsun!" demeleri üzerine, ayrıca Yahudilerin: "Allah Tevrât'ta Rahman ismini çok kullanmaktayken, sen bu ismi az zikrediyorsun!" sözlerine karşı bu âyet inmiştir. (Hâzîn, Neseî, Beyzâvî)

111- (Rasûlüm! Sana ve ümmetine lütfetmiş olduğum bunca nimetlerime karşı Bana hamd etmek üzere:)

"Bütün hamdler O Allah'a mahsustur ki, O hiçbir çocuk edinmemiştir, mülkte Kendisi için hiçbir ortak mevcut olmamıştır, (güçsüz bir duruma düşmekten münezzehtir olduğu için) Kendisini acizlikten koruyanı da bulunmamıştır!" de! Ve (yine de hakkıyla Kendisine tazimde bulunamadığını itiraf etmek üzere) O'nu iyice yücelterek büyüklükle vasıfla!

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu